LV

EIROPAS CENTRĀLĀ BANKA

EUROSISTĒMA

EIROPAS CENTRĀLĀS BANKAS ATZINUMS

(2009. gada 7. janvāris)

pēc Latvijas Republikas Finanšu ministrijas lūguma par galvojumu par banku aizņēmumiem sniegšanas un uzraudzības kārtības noteikumu projektu

(CON/2009/2)

Ievads un tiesiskais pamats

Eiropas Centrālā banka (ECB) 2008. gada 29. decembrī saņēma Latvijas Republikas Finanšu ministrijas lūgumu sniegt atzinumu par „Galvojumu par banku aizņēmumiem sniegšanas un uzraudzības kārtības" noteikumu projektu (turpmāk – „noteikumu projekts").

ECB kompetence sniegt atzinumu pamatojas uz Eiropas Kopienas dibināšanas līguma 105. panta 4. punktu un Padomes 1998. gada 29. jūnija Lēmuma 98/415/EK par valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem[1] 2. panta 1. punkta sesto ievilkumu, jo noteikumu projekts attiecas uz noteikumiem, ko piemēro finanšu iestādēm, ciktāl tie būtiski ietekmē finanšu iestāžu un tirgu stabilitāti. ECB Padome šo atzinumu ir pieņēmusi saskaņā ar Eiropas Centrālās bankas Reglamenta 17.5. panta pirmo teikumu.

1. Noteikumu projekta mērķis

Noteikumu projekta galvenais mērķis ir noteikt kārtību, kādā Latvijas Republikas finanšu ministrs valsts vārdā sniedz galvojumus par Latvijas Republikā reģistrētu banku aizņēmumiem, lai samazinātu vispārējos ekonomiskos riskus, izvairītos no sociālekonomiskas krīzes vai mazinātu tās ietekmi un nodrošinātu finanšu līdzekļu pieejamību ārkārtas situāciju gadījumā. Noteikumu projekts nosaka arī kārtību, kādā tiek veikta galvojumu apkalpošana un uzraudzība.

2. Vispārīgi apsvērumi

2.1. Noteikumu projekta pieņemšanas tiesiskais pamats ir Likuma par budžetu un finanšu vadību 37. panta sestā daļa. Likuma par budžetu un finanšu vadību papildināšana ar 37. panta sesto daļu 2008. gada 14. novembrī[2] bija viens no Latvijas veiktajiem pasākumiem finanšu tirgu stabilizācijai.

1 OV L 189, 3.7.1998., 42. lpp.

2 Publicēts *Latvijas Vēstnesī*, 183 (3967), 25.11.2008.

Vēl viens stabilizācijas pasākums ir 2008. gada 18. decembrī pieņemtais Banku pārņemšanas likums[3]. Jāatzīmē, ka attiecībā uz grozījumiem Likumā par budžetu un finanšu vadību netika veikta apspriešanās ar ECB un ka apspriešanās lūgumu attiecībā uz Banku pārņemšanas likumprojektu ECB saņēma 2008. gada 29. decembrī jau pēc likuma pieņemšanas. Tādēļ attiecībā uz šiem stabilizācijas pasākumiem ECB vēlreiz uzsver savu agrāk pausto nostāju[4], ka pat īpaša steidzamība neatbrīvo valstu iestādes no pienākuma saskaņā ar Līguma 105. panta 4. punktu apspriesties ar ECB par tās kompetencē esošajiem tiesību aktu projektiem. ECB ir bijusi pretimnākoša un uz finanšu satricinājumu laikā saņemtajiem apspriešanās lūgumiem atbildējusi īsos termiņos, un ECB vēlas Latvijas iestādēm atgādināt, ka par tiesību aktu projektiem ar to jāapspriežas tādā likumdošanas procesa stadijā, kurā ir pietiekami daudz laika, lai ņemtu vērā ECB viedokli. No Lēmuma 98/415/EK 3. panta 4. punkta izriet, ka pēc apspriešanās lūguma iesniegšanas ECB dalībvalstīm ir pienākums tiesību akta projekta pieņemšanas procesu apturēt līdz laikam, kad saņemts ECB atzinums vai beidzies saskaņā ar Lēmumu 98/415/EK noteiktais ECB atzinuma sniegšanas termiņš[5].

2.2. ECB ir sniegusi vairākus atzinumus par dalībvalstu veiktajiem pasākumiem saistībā ar globālo finanšu krīzi, kuros visos uzsvērta kopīgas pieejas nozīmība finanšu tirgu uzticības atjaunošanā. ECB tāpat atzīmē, ka Ecofin 2008. gada 7. oktobra sanāksmes secinājumos uzsvērti kopējie dalībvalstu rīcības principi[6]. Turklāt ECB atzīmē, ka 2008. gada 12. oktobrī euro zonas valstu vadītāji pieņēma "Deklarāciju par euro zonas valstu saskaņoto Eiropas rīcības plānu"[7] (turpmāk – „Deklarācija"), kurā tie apstiprināja nolūku visiem kopā apņēmīgi un visaptveroši rīkoties, lai atjaunotu finanšu sistēmas uzticību un pienācīgu darbību, kā arī atjaunotu pienācīgus un efektīvus finansējuma nosacījumus ekonomikai. Valstu vadītāji vienojās par kopējiem principiem, kurus ES un euro zonas valstu valdības, centrālās bankas un uzraudzības iestādes ievēros, lai novērstu valstu veikto pasākumu negatīvu ietekmi uz kopējā tirgus darbību, kā arī šo pasākumu negatīvu ietekmi attiecībā uz citām dalībvalstīm. Šāda koordinēta pieeja aptver iniciatīvas, kas vērstas uz to, lai nodrošinātu pietiekamu likviditāti, ar dažādu pasākumu palīdzību veicinātu līdzekļu pieejamību bankām, finanšu iestādēm sniegtu papildu kapitāla resursus un veiktu grūtībās nonākušo banku kapitāla restrukturizāciju. Eiropadome 2008. gada 16. oktobrī šos principus apstiprināja attiecībā uz visām dalībvalstīm. Kā norādīts ar šo jautājumu saistītajos ECB atzinumos[8], ir ļoti svarīgi, ka valstu

---

3 Publicēts *Latvijas Vēstnesī*, 202 (3986), 30.12.2008.

4 Skatīt 2.4. punktu ECB 2008. gada 13. marta Atzinumā CON/2008/76 pēc Slovēnijas Finanšu ministrijas lūguma par likumprojektu, ar ko groza Likumu par valsts finansēm.

5 Skatīt Norādījumu attiecībā uz valstu iestāžu apspriešanos ar Eiropas Centrālo banku par tiesību aktu projektiem IV sadaļas 1. punktu. Norādījumi pieejami ECB tīmekļa vietnē www.ecb.europa.eu.

6 Saskaņā ar šiem principiem: i) iejaukšanās pasākumiem jābūt savlaicīgiem un atbalstam jābūt uz laiku; ii) jātiek aizsargātām nodokļu maksātāju interesēm; iii) pašreizējiem akcionāriem jāuzņemas no iejaukšanās izrietošās sekas; iv) valdībai jābūt iespējai veikt uzņēmuma vadības maiņu; v) uzņēmumu vadībai nav jāsaglabā pārmērīgas priekšrocības; vi) valdībām cita starpā var būt tiesības iejaukties atalgojuma noteikšanā; vii) jāaizsargā konkurentu likumīgās intereses, jo īpaši saistībā ar valsts atbalsta noteikumiem; un viii) jāizvairās no negatīviem blakusefektiem.

7 Pieejama Francijas Prezidentūras tīmekļa vietnē www.ue2008.fr.

8 Skatīt ECB 2008. gada 17. oktobra Atzinumu CON/2008/52 pēc Spānijas Ekonomikas lietu valsts sekretāra lūguma par Likumu, ar ko izveido fondu finanšu aktīvu iegādei, un Likumu, ar ko pieņem ārkārtas finanšu un ekonomiskos pasākumus saistībā ar euro zonas valstu saskaņoto Eiropas rīcības plānu, kā arī ECB 2008. gada 27. novembra Atzinumu

iestāžu veiktās darbības nekādā veidā netraucē euro zonas monetārās politikas realizācijai un/vai Eurosistēmas refinansēšanas operāciju veikšanai. Attiecībā uz noteikumu projektā ierosinātajiem Latvijas atbalsta pasākumiem ECB uzskata, ka tiem jābūt vērstiem uz to, lai : a) risinātu līdzekļu pieejamības problēmas likviditātes ierobežojumu skartām maksātspējīgām bankām, veicinot banku ilgtermiņa aizņēmumu tirgus darbību; b) saglabātu vienlīdzīgas konkurences apstākļus finanšu iestāžu darbībai un novērstu tirgus darbības traucējumus; un c) nodrošinātu, ka veiktie pasākumi saskan ar Latvijas Bankas veikto likviditātes pārvaldību[9].

3. Īpaši apsvērumi

3.1. Atbalsta pasākumu īstenošana

Kā norādīts noteikumu projekta 17. punktā, noteikumi ir pagaidu pasākums, kas tiks piemērots tikai līdz 2009. gada 31. decembrim. ECB atzīmē, ka šī norma atbilst Deklarācijā paustajiem principiem, kuri paredz šādu atbalsta pasākumu pagaidu raksturu.

3.2. Atbalsta saņēmēju kredītiestāžu izvēle

Saskaņā ar noteikumu projekta 3. punktu valsts sniegtos galvojumus nevar saņemt vienīgi ārpus Latvijas reģistrētu banku filiāles. Tādēļ ECB saprot, ka noteikumu projekts attiecas uz visām maksātspējīgām Latvijas bankām, t.sk., ārvalstu banku meitasuzņēmumiem Latvijā. ECB atzinīgi novērtē šo noteikumu nediskriminējošo piemērošanu, kas novērš vienlīdzīgu konkurences apstākļu traucējumus attiecībā uz vietējām finanšu iestādēm un ārvalstu iestāžu meitasuzņēmumiem[10]. Tas, šķiet, atbilst arī Komisijas norādījumiem par atbalsta saņēmēju iestāžu atbilstības kritērijiem[11].

3.3. Saistības, uz kurām attiecas valsts sniegtie galvojumi

Saskaņā ar noteikumu projekta 2. punktu galvojumus var sniegt esošajiem aizņēmumiem, kuru atlikušais termiņš nav lielāks par 3 gadiem, un šādu aizņēmumu pārfinansēšanai ņemtajiem aizņēmumiem, kuru termiņš nav mazāks par 6 mēnešiem un lielāks par 3 gadiem. ECB saprot, ka nav plānots noteikumu projektu attiecināt uz starpbanku noguldījumiem, pakārtotajām saistībām un

---

CON/2008/79 pēc Grieķijas Ekonomikas un finanšu ministrijas lūguma par likumprojektu par likviditātes veicināšanu ekonomikā starptautiskās finanšu krīzes seku novēršanai un lēmuma projektu šī likuma ieviešanai.

9 Skatīt, piemēram, 2.1.2. punktu ECB 2008. gada 29. oktobra Atzinumā CON/2008/62 pēc Zviedrijas Finanšu ministrijas lūguma par rīkojuma projektu par valsts sniegtajiem galvojumiem bankām utt.

10 Šajā sakarā skatīt ECB 2008. gada 3. oktobra Atzinumu CON/2008/44 pēc Īrijas Finanšu ministra lūguma par 2008. gada Kredītiestāžu (Finanšu atbalsta) likuma projektu. Skatīt arī ECB 2008. gada 15. oktobra Atzinumu CON/2008/48 pēc Īrijas Finanšu ministra lūguma par 2008. gada Kredītiestāžu (Finanšu atbalsta) sistēmas projektu. Skatīt arī ECB Atzinumu CON/2008/52 un ECB 2008. gada 20. oktobra Atzinumu CON/2008/55 pēc Austrijas Finanšu ministrijas lūguma par tiesību aktu projektiem, kuri nodrošina Austrijas finanšu tirgus stabilitāti, kā arī ECB 2008. gada 13. novembra Atzinumu CON/2008/67 pēc Spānijas Ekonomikas un finanšu ministrijas lūguma par rīkojuma projektu, ar ko īsteno Likumu 7/2008, kas atļauj valsts galvojumus.

11 Skatīt Komisijas norādījumu 18. punktu, kas nosaka, ka „Finanšu iestāžu atbilstības kritērijiem … jābūt objektīviem, jāņem vērā to loma attiecīgajā banku sistēmā un ekonomikā kopumā, kā arī jābūt nediskriminējošiem, lai novērstu nevajadzīgus traucējumus kaimiņvalstu tirgos un iekšējā tirgū kopumā. Piemērojot diskriminācijas uz nacionalitātes pamata aizlieguma principu, atbalsta pasākumiem jāattiecas uz visām attiecīgajā dalībvalstī reģistrētajām iestādēm, t.sk., meitasuzņēmumiem, kas veic vērā ņemamu darbību šajā dalībvalstī."

nodrošinātajām saistībām, piemēram, nodrošinātajām banku obligācijām[12]. Tomēr ECB atzīmē, ka šāds nolūks nav nepārprotami pausts noteikumu projekta tekstā, tostarp nav skaidrs, vai valsts sniegtie galvojumi attiecas uz starpbanku noguldījumiem. Tādēļ ECB iesaka noteikumu projektā precizēt saistības, uz kurām attiecas valsts galvojums. Šajā sakarā ECB vēlreiz uzsver, ka nav vēlams valsts galvojumus attiecināt uz starpbanku noguldījumiem, jo tas var traucēt centrālās bankas veiktajām likviditātes nodrošināšanas operācijām un monetārās politikas lēmumu realizācijai[13].

3.4. Saņēmējām kredītiestādēm noteiktie maksājumi

Saskaņā ar noteikumu projekta 11. un 12. punktu atlīdzību par galvojuma sniegšanu veido kredītriska procentu likme, kas noteikta pamatojoties uz euro zonas valstu 40 lielo banku 5 gadu kredītriska mijmaiņas darījumu starpībām. Finanšu ministrija prasīs papildu maksājumu 50 bāzes punktu apmērā par maksājuma apstrādi, kā arī gada apkalpošanas maksu 10 bāzes punktu apmērā. Savos iepriekšējos atzinumos[14] ECB uzsvērusi, ka ir būtiski nodrošināt maksas par valsts sniegtajiem galvojumiem koordināciju euro zonā un ES, ņemot vērā to, cik svarīgi ir nodrošināt vienlīdzīgas konkurences nosacījumus. Maksai par valsts galvojumu jābalstās uz risku un jābūt uz tirgu orientētai, kā arī to jānosaka, pamatojoties uz attiecīgā galvojuma tirgus cenu. Šajā sakarā ECB atzinīgi novērtē noteikuma projektā norādīto papildu informāciju. Nosakot maksu par valsts galvojumu, ir svarīgi saistīt saņēmējai kredītiestādei noteikto maksājumu līmeni ar saistību, attiecībā uz kurām sniegts galvojums, atlikušo termiņu un termiņiem, kas ilgāki par vienu gadu. ECB tāpat uzsver nepieciešamību īstenot turpmāku saskaņošanu euro zonā, lai nodrošinātu, ka valdību veiktie atbalsta pasākumi negatīvi neietekmē euro zonas vienoto monetāro politiku[15].

3.5. Centrālās bankas dalība atbalsta pasākumos

ECB saprot, ka, gatavojot lēmumu par galvojuma sniegšanu vai atteikumu sniegt galvojumu, Finanšu ministrija apspriedīsies ar Latvijas Banku. ECB atzinīgi novērtē to, ka noteikumu projektā ņemtas vērā Latvijas Bankas zināšanas, kā arī to, ka sagaidāms, ka Latvijas Bankas līdzdalība nesniegsies tālāk par padomdevējas lomu un dalību lēmuma pieņemšanas procedūrā. ECB tāpat sagaida, ka Latvijas Banka ievēros Līguma 101. panta 1. punktā noteikto monetārās finansēšanas aizliegumu[16], to interpretējot saskaņā ar Padomes 1993. gada 13. decembra Regulu (EK) Nr. 3603/93, ar ko precizē definīcijas, lai piemērotu Līguma 104. pantā un 104.b panta 1. punktā minētos aizliegumus[17], un ka Latvijas Banka šīs funkcijas pildīs veidā, kas pilnībā ievēro tās

12 Skatīt Komisijas 2008. gada 23. decembra paziņojumu presei, IP/08/2054.

13 Skatīt 3.2. punktu ECB 2008. gada 28. novembra Atzinumā CON/2008/80 pēc Polijas Finanšu ministra lūguma par likumprojektu par Valsts Kases sniegto atbalstu finanšu iestādēm.

14 Skatīt 3.4. punktu ECB Atzinumā CON/2008/76.

15 Skatīt 3.2. punktu ECB Atzinumā CON/2008/52 un 3.7. punktu ECB 2008. gada 1. decembra Atzinumā CON/2008/81 pēc Ungārijas Finanšu ministrijas lūguma par likumprojektu par finanšu starpniecības sistēmas stiprināšanu, kā arī 3.2. punktu ECB 2008. gada 19. decembra Atzinumā CON/2008/88 pēc Slovēnijas Finanšu ministrijas lūguma par dekrēta projektu, ar ko nosaka kritērijus un nosacījumus galvojumu sniegšanai saskaņā ar Likuma par valsts finansēm 86.a pantu.

16 Skatīt 3.2. punktu ECB Atzinumā CON/2008/52.

17 OV L 332, 31.12.1993., 1. lpp.

institucionālo un finanšu neatkarību, tādējādi aizsargājot tās uzdevumu izpildi saskaņā ar Līgumu un Eiropas Centrālo banku sistēmas un Eiropas Centrālās bankas Statūtiem.

Šo atzinumu publicēs ECB tīmekļa vietnē.

Frankfurtē pie Mainas, 2009. gada 7. janvārī

[parakstīts]

ECB prezidents

Jean-Claude TRICHET